

Aktuální poznatky z úředních kontrol

Kontroly podmíněnosti a národní kontroly hnojiv a krmiv jsou Ústředním kontrolním a zkušebním ústavem zemědělským plánovány na základě analýzy rizik. Pro potřeby rizikové analýzy jsou vybrána riziková kritéria upravená pro výběr žadatelů ke každému aktu, za který dozorová organizace odpovídá na základě národní legislativy.

Riziková analýza zahrnuje specifické rizikové faktory, například zařazení zemědělské půdy do oblasti ohrožených dusičnanů (zranitelné oblasti), hospodaření na svažitých pozemcích, hospodaření v blízkosti vodních útvarů, existence hospodářských zvířat, chov přezývávců společně s nepřezývavci a samozřejmě výsledky předchozích kontrol.

Během plánování krmivářských kontrol jsou všechny krmivářské provozy nejprve rozděleny do skupin podle zaregistrovaných činností a na tyto skupiny jsou následně aplikovány jednotlivé rizikové faktory (závady zjištěné během kontrol na místě a výsledky analýz vzorků).

Kontroly hnojiv

Používání, skladování a uvádění do oběhu

Při kontrolách v průvýrobě je ověřováno skladování, používání hnojiv a vedení evidence v souladu s příslušnou legislativou. V roce 2021 bylo v rámci průvýroby provedeno celkem 115 úředních kontrol (kontroly plánované, následné, mimořádné na podnět). V 16 případech byly prověřeny oprávněné osoby, kterým bylo ústavem uděleno oprávnění k provádění odběru vzorků půd v rámci agrochemic-

Tab. 1 – Kontroly používání, skladování a uvádění hnojiv do oběhu v roce 2021

	Kontroly celkem	Kontroly s porušením
Kontroly uvádění hnojiv do oběhu	162	8 (4,9 %)
Kontroly skladování a používání hnojiv	61	9 (14,75 %)
Cílené kontroly – kontroly skladování a používání hnojiv zaměřené na odběr vzorku	91	0
Kontrola oprávněných osob	16	0
Kontroly používání kalů z ČOV	38	4 (10,5 %)

Pozn.: *kontroly plánované, následné, mimořádné (na podnět), **kontroly, během nichž byl porušen minimálně jeden požadavek

Tab. 2 – Vzorky hnojiv odebrané v roce 2021

Odebrané vzorky	Počet celkem	Nevyhovující
Odborný dozor	168	2 (1,1 %)
Cílené kontroly – vzorky digestátů, kompostů, statkových hnojiv	136	5 (3,6 %)

kého zkoušení zemědělských půd (AZZP).

Zásady při používání upravených kalů z čistěných odpadních vod (ČOV) na zemědělské půdě byly inspektoři zkонтrolovány v 38 případech (kontroly plánované, následné mimořádné).

Kromě průvýroby je kontrolní činnost zaměřena také na ověřování podmínek při uvádění hnojiv do oběhu, výroby nebo jejich distribuce v obchodní síti. Za loňský rok ústav realizoval celkem 162 úředních kontrol výroby, uvádění hnojiv a pomocných látek do oběhu, jejich označování, balení.

Nejčastější pochybení

Z výsledků provedených kontrol je zřejmé, že potenciální

ohrožení životního prostředí vlivem zemědělské činnosti pochází z nedostatečně zabezpečených skladů hnojiv, popřípadě z nevhodně uložených hnojiv na zemědělské půdě (únik hnojůvky), kdy nejsou hnojiva či upravené kaly ukládány v souladu s havajským plánem.

Z hlediska užívání hnojiv byly v terénu zjištěny „přestříky“ hnojiva mimo pozemky daného uživatele. Při aplikaci technologických vod nebylo zajištěno rovnoramenné hnojení, kdy na pozemku zůstávaly zbytky hrubého podílu technologických vod. Dále nebyl dodržen zákaz aplikace hnojiv na přemokřenou nebo půdu pokrytu souvislou sněhovou pokryvkou. V případě technologických vod se inspektoři setkali

s nezaprávením materiálu do půdy nejpozději do 24 hodin od samotné aplikace. Maximální limity přísného dusíku nebyly dodrženy během hnojení upravenými kaly.

V případě použití sedimentů na zemědělské půdě byla zjištěna aplikace bez předchozího souhlasného povolení příslušného orgánu ochrany zemědělského fondu.

To, že kaly nejsou používány v souladu se zpracovaným programem použití kalů na zemědělské půdě, patří ke každoročním prohřeškům. Stejně tak nezaslání tzv. hlášení o předpokládané aplikaci kalů na zemědělskou půdu (delikt tzv. administrativní rázu).

Mimo průvýrobu jsou u uvádění hnojiv do oběhu zjišťována neregistrována hnojiva, případně jsou do oběhu uváděna hnojiva s chybým značením, bez české etikety, bez uvedení všech povinných údajů (na obalu není uvedeno např. datum výroby, číslo šarže ani doba použitelnosti).

Od loňského roku patří do působnosti ústavu také schvalování programů použití kalů podle zákona č. 541/2020 Sb., o odpadech. Nejčastějším důvodem zamítání programů bylo zamýšlené použití kalů na půdách s velmi vysokou zásobou fosforu

a v ochranných pásmech vodních zdrojů.

Kontroly cross compliance

Jedním z hlavních témat zemědělské politiky je řešení negativních dopadů zemědělství na krajinu a životní prostředí. V případě, že žadatel o dotace nedodrží vybrané podmínky, může mu být částka dotací poměrně snížena

Tab. 3 – Kontroly cross compliance v roce 2021

Kontroly celkem	Kontroly s porušením
Kontroly nitrátové směrnice	140 9 (6,4 %)
Kontroly DZES 1	330 1 (0,3 %)
Kontroly DZES 3	367 18 (4,9 %)
Kontroly celkem	837 28 (3,3 %)

Pozn.: *kontroly plánované, následné, mimořádné (na podnět), **kontroly, během nichž byl porušen minimálně jeden požadavek (podmíněností nebo národní)

nebo v nejkrajnějším případě zcela zamítuta. Plnění standardů a požadavků ověřuje dozorové orgány státní správy, přičemž forma a metodu kontroly si každá země EU stanovuje sama podle národních specifik.

Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský (ÚKZÚZ) jako jedna z kompetentních kontrolních organizací zajišťuje úřední kontrolu nad dodržováním požadavků cross compliance u zemědělských podnikatelů hospodařících ve zranitelných oblastech, u požadavků platných pro ochra-

nu podzemních vod proti znečištění (DZES 3) a v neposlední řadě kontrolu zákazu hnojení a aplikaci přípravků na ochranu rostlin v ochranných pásmech kolem vod (DZES 1). Během jedné kontroly na místě jsou inspektoři prověřeni požadavky podmíněnosti spolu s národními požadavky (tedy bez vlivu na přímé platby), čímž je snížena administrativní zátěž na kontrolované osoby.

Rostlinolékař na telefonu

(fuk) – Zemědělci mají k dispozici novou službu, která přispěje ke zdravé úrodě. Každý týden v průběhu celé sezóny budou zájemci dostávat e-mail s předpovědí, jací škůdci a choroby se v jejich lokalitě mohou aktuálně vyskytovat a co mohou udělat pro maximální ochranu svých plodin. Součástí služby navíc bude i právní poradenství a možnost telefonické konzultace s odborníkem.

Postup je jednoduchý: stačí vyplnit registrační dotazník na stránkách www.laiven.org s informacemi o lokalitě, pěstovaných plodinách a případně i nejbližší meteostanici. „Každý týden také budeme potřebovat doplnit stručné informace o fenologické fázi pěstovaných rostlin, jejich aktuálním stavu a provedeném ošetření,“ popisuje Dita Fišerová ze společnosti Manetech, která se už 17 let zabývá vývojem technologií pro zemědělský sektor založených na ekologických principech a stojí také za českou značkou Laiven.

Metodu prognózy lze využít jak v ekologickém, tak i konvenčním nebo integrovaném zemědělství. Zájemci budou pravidelně dostávat informace o potenciálních škůdcích a chorobách, jež se

Rostlinolékař na telefonu by měl přispět ke zdravé úrodě Foto archiv

■ Autorem týdenních předpovědí bude právě František Muška, jehož otec Ing. Antonín Muška tento metodou vynalezl. Používá pří ni metodu krátkodobé a dlouhodobé prognózy a signalizaci výskytu vybraných škodlivých činitelů zemědělských plodin a trvalých kultur. František Muška zdědil po svém otci kromě bohatých zkušeností i rozsáhlý rodinný archiv, vystudoval fytotechniku a ochranu rostlin na Mendelově univerzitě a je akreditovaným poradcem Ministerstva zemědělství. Problematiku prognózy výskytu škodlivých činitelů rovněž přednáší na Mendelově univerzitě v Brně a intenzivně spolupracuje i s ČHMÚ Brno.

v daný čas mohou v dané lokalitě objevit, o vhodných přípravcích, jimž mohou své plodiny ochránit, i o přesném postupu aplikace těchto přípravků. Součástí předpovědi bude také informace, v ja-

ké dny by mělo být sucho, kdy je vhodné použít hnojivo a co v této oblasti předepisuje zákon. A pokud budou zemědělci potřebovat detailnejší radu, mohou se telefonicky obrátit na Ing. Františka Mušku, Ph.D., který se ochraně rostlin před škůdci a chorobami venuje již od dětství.

Cena služby se liší podle velikosti zemědělské půdy. U rozlohy od 1 do 500 hektarů zaplatí zájemce 40 Kč za hektar a čtvrtletí, od 1001 hektarů pak 20 Kč za hektar a čtvrtletí. Minimální cena služby je 7000 Kč za čtvrtletí. Základní cena zahrnuje tři plodiny, každá další je za příplatek 10 %.

Pro jednodušší život farmáře

Elumis®

syngenta

- Moderní širokospektrální postemergentní herbicid do kukuřice
- Mimořádná tolerancie ke kukuřici a rychlý nástup herbicidního účinku
- Kombinace účinku přes listy i půdu, na trávy i dvoudložné, vytrvalé i jednoleté plevely. Vše jedinou aplikací!

Používejte přípravky na ochranu rostlin bezpečně. Před použitím si vždy přečtěte označení a informace o přípravku. Respektujte varovné věty a symboly.

www.syngenta.cz

Aktuální poznatky ...

(Dokončení ze str. 31)

Neschválení havarijního plánu příslušným vodoprávním úřadem (či jeho úplná absence), ne správné uložení hnoje na zemědělskou půdu bez souladu s havarijním plánem jsou každoročně nejčastěji zastoupená porušení. Ve zranitelných oblastech bylo inspektoři zjištěno např. opakování uložení statkových hnojiv na stejném pozemku.

Z pohledu aplikace hnojiv bylo fyzickou kontrolou v terénu konstatováno hnojení na podmáčenou půdu či nepovolené použití hnojiv v období zákazu hnojení. Jedná se o období, ve kterých je ve zranitelných oblastech na orné půdě a trvalých travních porostech zakázáno používání dušiškých hnojivých láték.

V jednom případě byl zvířatům umožněn přístup do vodoteče, kdy okolí napajedla bylo zdevastováno volným pohybem zvířat, znečištěno výkaly a zbytky krmiva.

Kontrolou předložené evidence bylo inspektoři zjištěno překročení dávky N na ha v době omezeného hnojení (období před zákazem hnojení).

Delegované kontroly zajišťované pro SZIF

Delegované kontroly jsou ústavem zajišťovány pro platební agenturu (Státní zemědělský intervenční fond – SZIF). Během kontrol agroenvironmentálně-klimatických opatření (AEKO) a navazujících agroenvironmentálně-klimatických opatření (NAEKO) jsou prověrovány obecné požadavky na hnojení a používání přípravků na ochranu rostlin (vedené, předložení evidence), dále mi-

Aplikace kejdy na podmáčenou půdu je nevhodná v době zamokření. Při jízdě těžké mechanizace často dochází k tvorbě kolejí a znehodnocení půdy

Foto ÚKZÚZ

nimální požadavky na hnojení a používání přípravků na ochranu rostlin (POR) a také kontroly určitých specifických podmínek platných pro obě oblasti (hnojiv a POR).

Kontroly specifických podmínek v rámci AEKO, NAEKO jsou zaměřeny na dodržování limitů při hnojení v rámci ošetro-

tování). Pravidelné ošetřování je kontrolováno rovněž u vinic v režimu integrované produkce.

Mezi kontroly, které SZIF delegoval na ÚKZÚZ, se řadi i kontroly ekologicky hospodařících zemědělců, na ÚKZÚZ byl též delegován odběr vzorků technického konopí pro stanovení obsahu tetrahydrocanabinolu.

Z hlediska možného použití statkových hnojiv na orné půdě lze za kritická období označit jarní měsíce. V jarním období vzniká potřeba využít statkové hnojiva z hnojíšť a jímečků a uvolnit tak prostor pro jejich další produkci. Zemědělci musí řešit případné komplikace s poškozením půdní struktury pojezdem aplikacní techniky při přemokření půdy

Foto ÚKZÚZ

vání travních porostů (louky, pastviny), zatravňování orné půdy, hnojení v oblastech zafázovaných do systému NATURA 2000, posuzování limitů hnojení u zeleniny pěstované v rámci integrované produkce, kontrolu provádění pravidelných řezů v ovocných sadech (v ekologickém a integrovaném systému pě-

Nejčastější pochybení

Ověřením dodržování podmínek v integrované produkci ovocí bylo zjištěno, že žadatelé neprováděli pravidelný prosvětlovací řez ovocných stromů. Dále bylo během kontrol na místě konstatováno nepovolené hnojení kejdou skotu v období po založení porostu a u stejného žadatele nebyl dodržen zákaz aplikace hnojiv od druhého roku závazku.

Zanedbání povinnosti provádět pravidelný řez u ekologických sadů se řadí k nejčetnějším porušením u ekologicky hospodařících subjektů. Dále předkládaný výkaz seznamu ekologicky obhospodařovaných ploch neodpovídá skutečnosti. Inspektoré se setkali s úpravou chovaných zvířat (kráčení ocásků u ovcí)

bez platného povolení, s nákupem konvenčních zvířat a krmění konvenčními krmivy. Nedostatečné oddělení ekologických pozemků od konvenčních bylo konstatováno v jednom případě.

Vzorky technického konopí jsou u pěstitelů odebrány na stanovení obsahu tetrahydrocanabinolu (THC), přičemž plochy využívané k produkci konopí je možné považovat za způsobilé pouze tehdy, pokud obsah THC v použitých odrůdách nepřesáhe nejvyšší hodnotu 0,2 %. Obsah tetrahydrocanabinolu kolísá v závislosti na pěstované odrůdě, popřípadě na době odběru vláken. Maximální přípustná hodnota 0,2 % nebyla překročena u žádného z analyzovaných vzorků.

Kontroly krmiv

Výroba a uvádění krmiv na trh

Úřední kontroly krmiv, doplňkových látak a premixů provádějí inspektoři oddělení kontroly zemědělských vstupů podle ročních plánů kontrolní činnosti. Úřední kontroly jsou zaměřeny na všechny fáze výroby, skladování a používání krmiv, doplňkových látak a premixů.

Kontroly jsou zaměřeny na kontrolu výroby a dovozu, krmiv, doplňkových látak, premixů a jiných.

Tab. 6 – Kontroly uvádění krmiv na trh v roce 2021

Kontrola krmiv	Kontroly celkem*	Kontroly s porušením**
Kontroly krmiv – obchodní síť	963	18 (1,8 %)

Pozn.: *kontroly řádné (plánované), následně, mimofádné (na podnět), **kontroly, během nichž byl porušen minimálně jeden požadavek

jich skladování a označování. V rámci uvádění do oběhu ÚKZÚZ zajišťuje odběr vzorků krmiv, doplňkových látak a premixů, u nichž jsou hodnoceny bezpečnostní a jakostní ukazatele (parametry). V loňském roce vykonali inspektori ústavu celkem 963 úředních kontrol krmiv. Běžné kontroly představují plánované kontroly, při kterých je ověřováno dodržování legisla-

Tab. 7 – Kontroly pruvýroby v roce 2021

Kontroly pruvýroby	Kontroly celkem*	Kontroly s porušením**
Kontroly zásad potravinového práva (hygiena krmiv)	224	0
Kontroly tlumení přenosu TSE	139	0
Kontroly výrobčů pro vlastní potřebu (pruvýroba)	401	1
Celkem kontroly	764	1 (0,1 %)

Pozn.: *kontroly řádné (plánované), následně, mimofádné (na podnět), **kontroly, během nichž byl porušen minimálně jeden požadavek (podmínkou je národní)

genetických modifikací nebo zpracovaných živočišných proteinů ve vybraných krmivech. Součástí cílené kontroly je vždy odběr vzorku krmiva, u kterého se zjišťuje, zda nebyly porušeny legislativně stanovené limity obsažené látky. Účelem monitorování je sběr dat u látek, které nemají závazný limit, ale pro které existují směrné hodnoty, nebo je žadoucí sledovat.

Monitoring krmiv je koordinovaný inspekční program, který umožňuje sledování hladin látek, pro které většinou ještě nebyly stanoveny závazné limity, avšak jsou uvedeny směrné hodnoty pro posouzení jejich výskytu v krmivech. Zjišťuje se například přítomnost mykotoxinů ve výrobě směsí i jejich výskyt v surovinách zkrmovaných v pruvýrobě.

Vzhledem k rostoucímu zájmu spotřebitelů po informacích o bezpečnosti a jakosti krmiv pro zvýšení neurčená k produkci potravin (zvířata v zájmovém chovu – Pet Food) pokračuje ústav v ověřování deklarace použitých zpracovaných živočišných bílkovin.

Kontroly v pruvýrobě

U pruvýrobů provádí ÚKZÚZ úřední kontroly dodržování požadavků na hygienu krmiv u provozovatelů krmivářských podniků a dále prověřuje dodržování zásad a pravidel pro prevenci, tlumení a přenos TSE (přenosná spongiformní encefalopatie).

Delegované kontroly k obsahu radionuklidů v krmivech

Monitorování radiační situace na území České republiky je zajišťováno prostřednictvím celostátní Radiační monitorovací sítě (RMS). Řízením činnosti sítě je pověřen Státní úřad pro jadernou bezpečnost (SÚJB). Do celostátní radiační monitorovací sítě v působnosti zemědělského resortu je rovněž zapojen Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský (ÚKZÚZ).

Ing. Olga Venerová
Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský

Tab. 4 – Delegované kontroly v roce 2021

	Kontroly celkem	Kontroly s porušením
AEKO podle nařízení vlády č. 76/2015	207	2 (0,9%)
NAEKO – dle nařízení vlády č. 330/2019	324	3 (0,9%)
Ekologické zemědělství – výběr SZIF + ÚKZÚZ	74	3 (4,0%)
NEZ – výběr SZIF + ÚKZÚZ	115	8 (6,9%)
Kontroly celkem	720	16 (2,2%)

Pozn.: *kontroly plánované, následně, mimofádné (na podnět), **kontroly, během nichž byl porušen minimálně jeden požadavek

Tab. 5 – Vzorky odebrané v roce 2021

Vzorky	Vzorky celkem	Nevyhovující
Technické konopí	6 vzorků	0

Inzerce

Mandarin – fungicid doporučený praxí

Nabídka fungicidních přípravků do obilnin je i přes ubývání účinných láték stále široká. Avšak výběr správného prostředku je klíčem k dosažení vysokého výnosu. Již sedmou sezónu má firma Sumi Agro Czech ve svém portfolio přípravků fungicid Mandarin. Za tu dobu si ho oblíbila celá řada agronomů.

Jedním z nich je i František Partyš z podniku VOS zemědělců, a. s. Tato společnost hospodaří ve Velkých Opatovicích v okrese Blansko na 2200 ha orné půdy. Hlavním výrobním zaměřením společnosti je zemědělská pruvýroba doplněná o výrobu elektrické energie v bioplánové stanici. Rostlinná výroba je zaměřena především na pěstování oziřné pšenice 600 ha, oziřné řepky 230 ha, jarního ječmene 230 ha a kukuřice 400 ha. Dalšími pěstovanými plodinami jsou cukrová řepa 140 ha, žito na GPS 100 ha, ostrostestec 100 ha, sója 30 ha, jarní pšenice 30 ha, hořčice 30 ha a jetelotrávky 200 ha. Živo-

činná výroba se specializuje na chov dojnic.

Za Františkem Partyšem jsme do Opatovic zajeli a zeptali se ho na několik otázek k používání fungicidu Mandarin. Jeho praktické zkušenosti jsou jistě přínosem.

Proč jste si vybral fungicid Mandarin a jak dlouho ho používáte?

Na Mandarin jsem vsadil už při jeho uvedení na trh. Místo u nás má především při pěstování ječmene. Používáme kvalitní fungicidní moření osiva a pak už děláme jen jeden fungicid na praporový list. Hledal jsem proto kvalitní řešení, které by zajistilo

spolehlivou a dlouhodobou fungicidní ochranu ječmene proti listovým chorobám. U Mandarinu mě zaujala především kombinace léty prověřeného tebuconazolu a moderního bifaxenu, který se rádi do skupiny SDH inhibitortů. Již první rok, kdy jsem Mandarin vyzkoušel, jsme u ječmenů dosáhli rekordního výnosu 8 t z hektaru. To mne přesvědčilo a rozhodlo o tom, že Mandarin budu používat dále. Letošní sezonu bude již sedmá v pořadí.

Jaké jsou podle vás výhody Mandaringu?

Mezi hlavní výhody tohoto fungicidu jistě patří jeho široký fungicidní záběr, který zajistí čistý

porost až do konce vegetace. Za dobu, co Mandarin používám, jsem vypozoroval, že jeho aplikace má také pozitivní vliv na fyziologii pěstovaných rostlin. Díky tomu dochází k navýšení výnosu a kvality zrna. Důležitou vlastností Mandarinu je také jeho schopnost pomáhat rostlinám lépe hospodařit s vodou. Plodiny dokáží delší dobu odolávat stresu ze sucha a po srážkách rychleji regenerují. Aplikace Mandarinu má pozitivní vliv na prodloužení vegetace, a díky tomu nemáme při rozborech problémy s dusíkem. Na závěr musím zmínit i jeho velmi přijatelnou cenu, což v letošní sezoně bude obzvlášť důležité.

Jaká je tedy vaše celková spokojenosť a zůstanete Mandarinu nadále věrný?